

Oswald Karlsson

Ur boken Kvinnor Präster Torpare Bönder
Utgiven 1962 av Sven Rydstrand

Även om vårt kära Bohuslän åtminstone hittills inte fostrat några skalders av stora mått, så har det dock här under tidernas lopp levat och verkat små skaldeförmågor, som trots sin anspråkslöshet förmått uträtta ganska mycket till gagn för hembygden. Visserligen har ingen bohuslänsk skald mer än Johan Börjesson från Tanum blivit en bland De Aderton, men det betyder icke att här saknats lyriker, som i högstämda ordalag sjungit vårt landskaps lov.

Till dessa senare kan man bl.a. räkna den år 1943 bortgångne folkskolläraren i Hunnebostrand, Oswald Karlsson, som mera än någon annan förtjänar att betitlas "Sotenässets hembygdsskald". Han har nämligen lämnat efter sig ett betydande antal utmärkta hembygdssdikter, de flesta ganska högtstående och därav några, som varit publicerade i ortspressen. Någon diktsamling har han dock inte utgivit, vilket man måste mycket beklaga.

Oswald Karlsson var en äkta son av Bohuslän. Född i den socken, som mer än någon annan trakt av Bohuslän bevarat minnesmärkena från forntida folk och händelser, blev han en av dem, som tidigt lärde sig älska detta landskap och dess historia. Han började också att tidigt forska i denna historia och försökte göra hembygden levande för bygdens folk.

*Sotenäsgillet's hembygdsmuseum, Hunnebo.
Efter teckning av Fred Gudnitz.*

Det var alltså i Tanum, som Oswald Karlsson såg dagens ljus för första gången den 14 april 1883. År 1905 utexaminerades han som folkskollärare i Göteborg, och 1915 erhöll han anställning vid Hunnebostrands folkskola, där han också blev överlärare. I denna gärning verkade han med stor nit och skicklighet till sin död år 1943.

Man kan inte gärna tala om "Sotenäsgillet" och "Hunnebo gammelgård" utan att erinra om Oswald Karlsson. Han var nämligen den egentlige skaparen av gillet och dess i Bohuslän nästan enastående hembygdsmuseum. Han nedlade under många år ett outtröttligt arbete på att få insamlat de gamla sakerna och få dem ordnade. Och därigenom har han också rest ett minnesmärke över denna gamla bygd, ett minnesmärke, som man hoppas skall bli bestående för framtiden.

Det var på en stämma med det Bohuslänska Fornminnessällskapet Vikarvet i Lysekil år 1926, som Oswald Karlsson för första gången offentligt förde fram tanken på skapandet av en gammelgård för Sotenäset. Vid denna stämma hade konsul A. W. Christensson, grosshandlare James Svensson och skalden Fredrik Nycander, alla sotenäsingar till börden, i längre anföranden framhållit betydelsen av att man på något sätt sökte bevara landskapets gamla värdefulla byggnader. Oswald Karlsson fann då tidpunkten vara lämplig att föra vikarvstanken över till Sotenäset. Han framhöll därför såsom sin mening, att Hunnebo gamla boställshus vid Hunnebostrand vore värt att bevara och om möjligt iordningställa till en bygdegård eller ett hembygdsmuseum för Sotenäs härad.

Denna tanke vann gehör inte bara på stämman utan även i vida kretsar på Sotenäset. Där hade man nog grunnat på den saken länge. Snart samlades också många män och kvinnor, som var villiga att hjälpa till, så att förslaget kunde realiseras, och med mycket arbete lyckades man också efter några år få Gammelgården till stånd. Det var många villiga och för hembygden intresserade sotenäsingar, som hjälpte till att bygga upp de gamla husen och samla in de många föremålen, och de tog det alla som ett kärt arbete. Men det bör dock i detta sammanhang nämnas, att det var Oswald Karlsson, som vid sidan av grosshandlare James Svensson, gjorde den största ekonomiska insatsen för gammelgården. De båda skydde inga utgifter då det gällde att inköpa gamla föremål, som hade kulturhistoriskt värde. Då lät de hellre sina egna personliga fordringar på livet stå efter. Så gör endast den verkliga hembygdsvännen.

Sedan hembygdsgården var ordnad, ägnade Oswald Karlsson sin mesta lediga tid till att författa och inspela sina krönikespel, d.v.s. historiska sagospel med motiv från det gamla Bohuslän, särskilt från Sotenäs. Det första och enligt mångas mening också bästa sagospelet, var "Drottning Astrid", som uppfördes på flera platser i Bohuslän men mest i "Sagohallen" vid Hunnebo gammelgård. Sagohallen var ursprungligen en gammal lada, som Oswald Karlsson lät inköpa och inreda för sitt nya skådespelarlag. Där samlades alltid fullt hus, när "Drottning Astrid" spelades. Ett annat sagospel med motiv från det gamla Bohuslän var "Othilia till Olsborg", och det uppfördes bl.a. på Olsborgs gamla slottskulle i Bullaren. Även sagospelet "På Morlanda" blev mycket omtyckt. Den gamla sagan om Axel och Valborg förevisade också Oswald Karlsson i ett annat skådespel med motiv från den gamla klosterdalen i Dragsmark. På så sätt levde Bohusläns glömda saga och historia upp på nytt, och hembygdsrörelsen kom att inspirera många.

Oswald Karlsson nedlade mycket arbete på sina bygdespel. Han inte blott författade dem, utan han ledde också fullt självständigt all inspelning och alla repetitioner. Han samlade sin

skådespelartrupp bland intresserade ortsbor, och han utvalde dem med stor omsorg. Samt visade sig vara en mycket skicklig regissör, som fick erkännanden t.o.m. av kräsna kritiker. Efter ledarens död har sagospelen endast i liten utsträckning kunnat genomföras. Men man vill gärna hoppas att de i en framtid kan återupptagas, till glädje för alla älskare av det gamla Bohuslän och dess historia. Oswald Karlssons dikter hänför sig mest till hembygden, och då alldeles särskilt till det gamla Sotenäset. Men eftersom diktaren också var en varmt religiös person, skrev han också ganska många religiöst betonade kväden. Tyvärr gick mycket av hans produktion till spillo vid hans bortgång. Han hade uttalat önskemål om att få några av sina bästa dikter om Bohuslän ordnade och utgivna i bokform, men så blev det ej. Man kan därför vara tacksam för vad han sände till tidningarna. På så sätt kom en stor del av hans alster till allmänhetens kännedom, och många har givetvis även samlat på urklipp. De utgör för framtiden ett värdefullt tillskott till Bohusläns historia och skaldeflora. Som prov på denne alltför tidigt bortgångne bohusskalds diktkonst må här återges några verser ur dikten "Sotenäs":

*Sotenäs är gamla minnens
sagofyllda vallfartsort.
Heligt mål för fromma sinnens
pilgrimsfärd det är alltfort.*

*Där stå rösen på fjällen,
dälder hägna griftens mull.
Och på ormslingsprydda hällen
lyser runan underfull.*

*Där stå än i dalens sköte
domarstenarna i ring,
och när nutid håller möte,
håller fädren där sitt ting.*

*Där bo fädrens stolta andar
än i gamla bygdeslott,
och vid Sotens stränder landar
ännu sagans borne drott.*

*Där de fordom funno fäste,
hjältarna från flydda dar,
där nu ormen reder näste,
ofta drottars boning var.*

*Där ännu i midnattstimma
borgar stiga mot det blå.
Där när himlens stjärnor glimma
riddare i rustning gå.*

*Sådant är det gamla landet,
fannat om av fjäll och fjord,
där det ut i skärgårdsbandet
står som väktarport i Nord.*

Den 21 februari 1943 rycktes Oswald Karlsson plötsligt bort från sitt idoga arbete för skola och hembygd. Han sörjdes inte minst av vårt landskaps hembygdsvänner, som senare till hans ära rest ett vackert stenmonument på hans grav å Hunnebostrands kyrkogård. Det har också framkommit förslag om att hans efterlämnade dikter borde utgivas i bokform. Många bohurlänningar hoppas också varmt, att detta skall kunna ske i en framtid. Ty dikterna är värda ett bättre öde än att glömmas.

Inledningsvis nämndes, att Bohuslän inte har förmått frambringa några stora skalders och diktare, vars rykte gått ut över världen. Många kanske uppfattar detta som en stor brist, men är det verkligen så värst mycket att beklaga sig över? De stora fåglarna flyger ofta så högt och sjunger så obegripligt, att vanligt folk sällan har någon glädje av dem. Vore det inte bättre om man uppmuntrade de små förmågor, som finns här. Amatörkonstnärerna kan ge mycket. Det finns många arbetare, som sjunger och diktar under sitt arbete, och det finns många bönder, som samtidigt sköter både penna och plog. De gläder både sig själva och andra, och man kan vara säker på att deras skapelser är äkta. De diktar, därför att en inre kraft driver dem därtill, de kan inte låta bli. Det var så Oswald Karlsson gjorde. Han offrade sig själv för Bohuslän.